

Kaiva Ozola

Lasišanas un bibliotēkas popularitāte jauniešu vidū

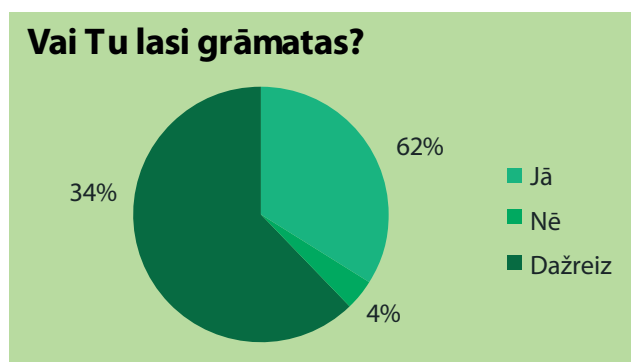
Mūsdienu informācijas un komunikāciju tehnoloģiju attīstība ietekmē visas dzīves jomas, arī bibliotēku nozari. Kā jaunā situācija ietekmē lasītāju ieradumus, kā palīdzēt bērniem un jauniešiem saprast kultūru, pilnveidot informācijpratību? Lai gūtu atbildes uz šiem jautājumiem, 2007.gadā Kuldīgas Galvenās bibliotēkas Bērnu literatūras centrs (BLC) organizēja skolēnu diskusijas par lasīšanu un bibliotēkām.

Vispirms tika organizēta tikšanās ar 5.–7.klašu skolēniem, kam sekoja padziļināta skolēnu interešu izpēte, tādēļ 2008.gada aprīlī un maijā notika socioloģiska 1.–7.klašu skolēnu aptauja.

Anketas tika sastādītas atbilstoši vecuma grupām, proti, 1.–4. un 5.–7.klašu skolēniem. Aptaujā piedalījās 287 respondenti — 185 1.–4.klašu skolēni un 102 5.–7.klašu skolēni.

1.–4.klašu skolēnu aptaujas rezultāti

Vispirms noskaidrojām, vai 1.–4.klašu skolēni vispār lasa grāmatas?

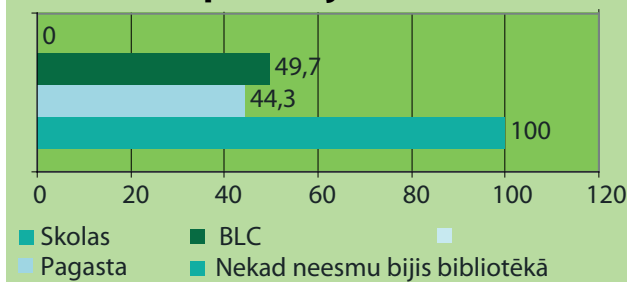

1.attēls

Iepriecinošs ir fakts, ka vairākums (96%) 1.–4.klašu skolēnu lasa grāmatas, 34% no viņiem lasa dažreiz, bet grāmatām "nē" saka tikai 4% šī vecuma aptaujāto bērnu. (1.att.)

Svarīgi bija noskaidrot, vai bērni apmeklē bibliotēku. Bērnu atbildes arī uz šo jautājumu bija iepriecinošas. (2.att.)

Vai tu esi apmeklējis bibliotēku?

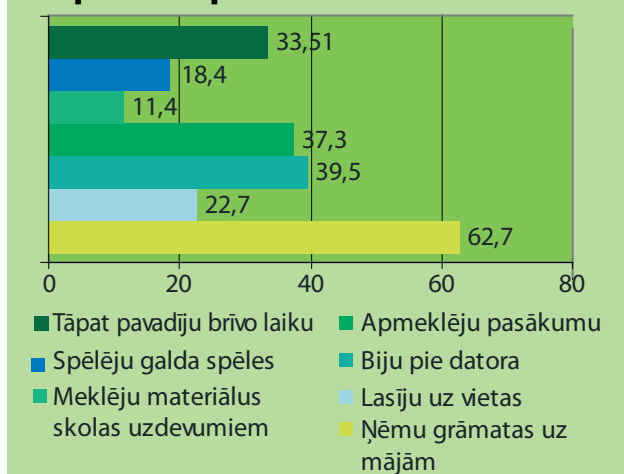

2.attēls

100% aptaujāto atbildēja, ka noteikti ir bijuši skolas bibliotēkā, 49,7% ir apmeklējuši pilsētas BLC, bet 44,3% ir sava pagasta bibliotēkas lasītāji.

Vēl joprojām populārākais bibliotēku pakalpojums ir grāmatu un citu informācijas nesēju izsniegšana uz mājām. Tam seko interneta vai datora izmantošana (39,5%). Vismazāk šī vecumposma bērni (11,4%) bibliotēkās meklē uzzinājamus materiālus. (3.att.)

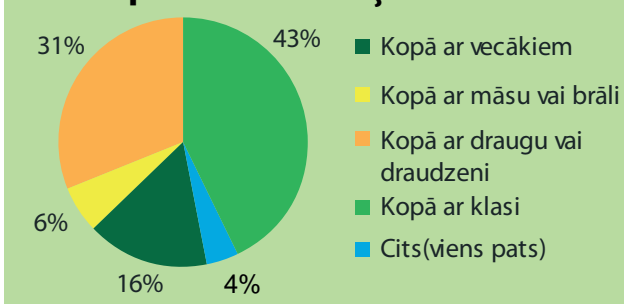
Kāpēc Tu apmeklē bibliotēku?

3.attēls

Interesanti bija uzzināt, kā bērni pirmo reizi nokļuvi bibliotēkā. Jāsecina, ka bibliotēku izmantošanu veicina nevis vecāki vai ģimenes paaudžu tradīcijas, bet gan izglītības iestādes: 43% bērnu apgalvo, ka pirmo reizi bibliotēkā nonākuši kopā ar klasi vai bērnudārza grupiņu. 31% pirmo reizi bibliotēku apmeklēja kopā ar draugu vai draudzeni. Tikai 16% aptaujāto atnākuši uz bibliotēku kopā ar vecākiem, bet 6% — kopā ar māsu vai brāli. 4% respondentu ceļu uz bibliotēku atraduši paši. (4.att.)

Kā Tu pirmo reizi nokļuvi bibliotēkā?

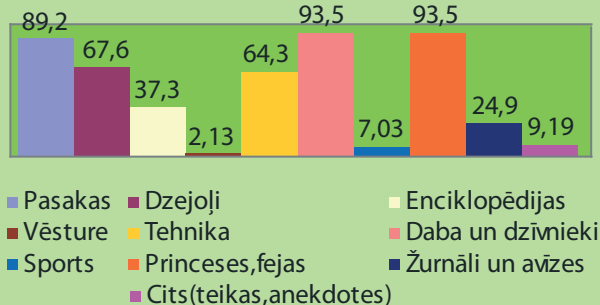

4.attēls

Bibliotēkas krājuma attīstības stratēģijas pilnveidei bija noskaidrojams, kādai literatūrai bērni dod priekšroku.

Vislabprātāk 1.–4.klašu skolēni lasa grāmatas par dabu un dzīvniekiem (93,5%) un pasakas (89,2%). Vismazāk viņus interesē vēsture, to grāmatās apgūst vien 2,13% bērnu. (5.att.)

Ko Tev patīk lasīt?

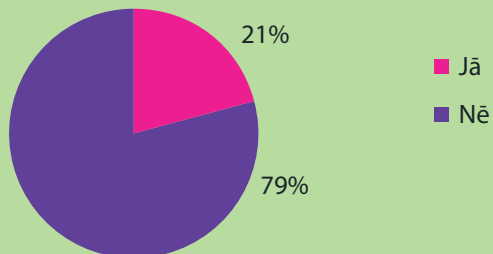

5.attēls

2006.gada sākumā, kad Kuldīgas pilsētas dome izsludināja projektu konkursu uz Nīderlandes labdarības fonda (*Koninklijke Nederlandsche Heidemaatschappij*) finansējumu, BLC darbinieces kopā ar 78.Kuldīgas Tehnoloģiju un tūrisma profesionālās vidusskolas pedagogiem izstrādāja un iesniedza projektu rotaļu un atpūtas stūrīša izveidei pirmsskolas un jaunākā skolas vecuma bērniem. Projekts guva atbalstu.

Mums šķita svarīgi uzzināt bērnu domas par šo stūrīti. Izrādījās, ka piektā daļa respondentu (21%) tomēr vēl nezina par tā esamību. (6.att.)

Vai Tu zini, ka tavai vecuma grupai BLC ir izveidots atpūtas stūrītis?

6.attēls

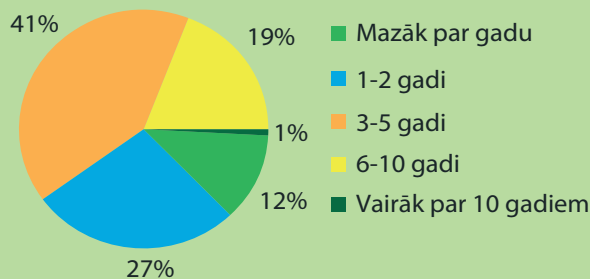
Aptaujas dati liecina, ka bibliotēka tiek uztverta ne vien kā informācijas resursu ieguves, bet arī kā brīvā laika pavadīšanas vieta.

1.–4.klašu skolēni ir aktīvi bibliotēkas pasākumu dalībnieki, kas labprāt iesaistās dažādos konkursos un aktivitātēs.

5.–7.klašu skolēnu aptaujas rezultāti

5.–7.klašu skolēnu anketēšanā vispirms vēlējamies noskaidrot, cik ilgi viņi ir mūsu BLC lasītāji. Atbildes liecina, ka vairākuma BLC lasītāju "stāžs" ir neliels (tas ir saprotams, ņemot vērā viņu vecumu): tikai 1% respondentu to apmeklē vairāk nekā 10 gadus, 19% — 6–10 gadus, 41% — 3–5 gadus, 27% — 1–2 gadus, bet 12% — mazāk par gadu. (7.att.)

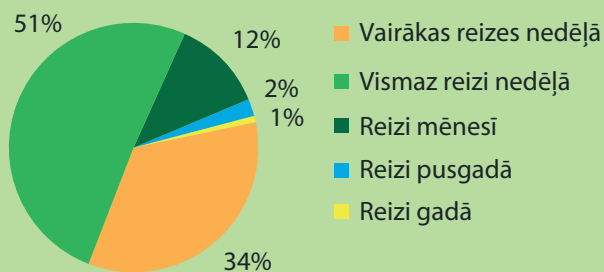
Cik ilgi Jūs esat BLC lasītājs?

7.attēls

Nozīmīga ir arī BLC izmantošanas intensitāte. Vairāk nekā puse respondentu (51%) atzina, ka bibliotēku apmeklē vismaz reizi nedēļā, 34% — vairākas reizes nedēļā. 12% aptaujāto uz bibliotēku atnāk tikai reizi mēnesī, 2% — reizi pusgadā, bet 1% — reizi gadā. (8.att.)

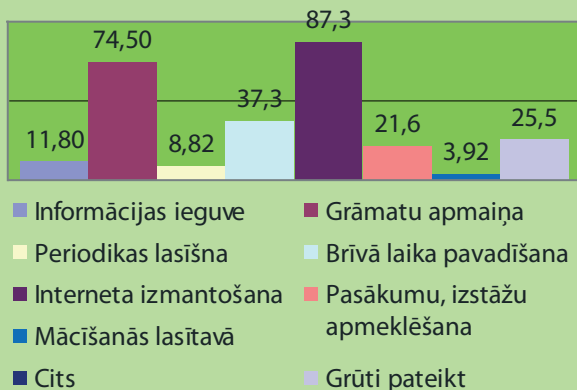
Cik bieži (vidēji) mēdzat apmeklēt BLC?

8.attēls

Arī 5.–7.klašu skolēni par svarīgāko apmeklējuma mērķi nosaukuši grāmatu saņemšanu līdznešanai uz mājām (87,3%). Tātad grāmatu un citu informācijas nesēju izsniegšana uz mājām ir pusaudžiem svarīgs pakalpojums. Interneta izmantošana bibliotēkā aktuāla 74,5% pusaudžu. (9.att.)

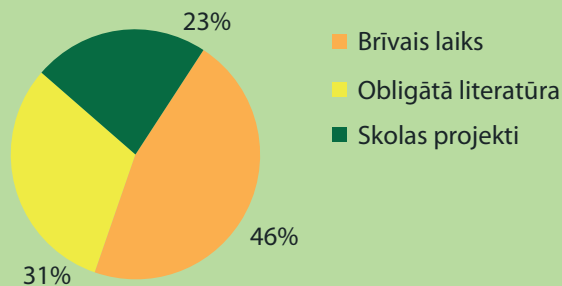
Kāds ir Jūsu BLC apmeklējuma mērķis?

9.attēls

46% aptaujāto izvēlas literatūru brīvā laika pavadīšanai, 31% bibliotēkā iegūst arī obligāto literatūru. 23% 5.–7.klašu skolēnu izmanto bibliotēkas informācijas resursus dažādiem mācību uzdevumiem. (10.att.)

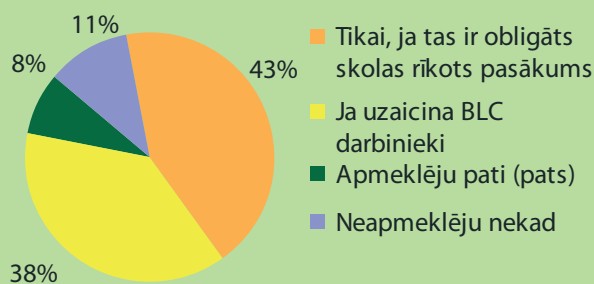
Kādam nolūkam BLC parasti izvēlaties literatūru?

10.attēls

Pieredze liecina, ka pusaudžus nav viegli iesaistīt bibliotēkas pasākumos. 43% aptaujāto atzīst, ka apmeklē BLC pasākumus tikai tad, ja skolas pedagogi to apmeklējumu nosaka par obligātu. 38% tos apmeklē pēc īpaša ielūguma. 11% bibliotēkas pasākumus neapmeklē vispār. Vien 8% šī vecuma skolēnu uz bibliotēkas pasākumiem ierodas pēc savas iniciatīvas. (11.att.)

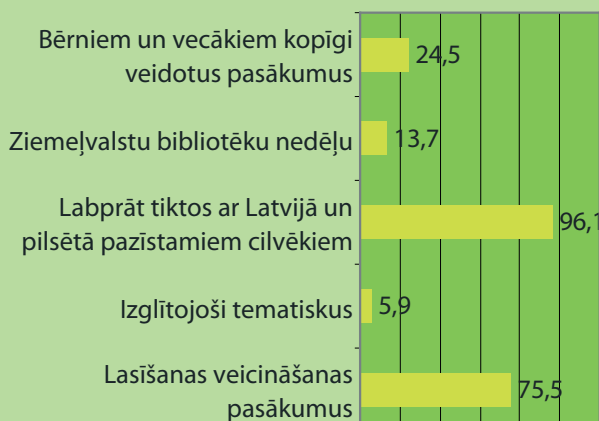
Vai Jūs apmeklējat BLC rīkotos pasākumus?

11.attēls

Vislabprātāk 5.–7.klašu skolēni tiktos ar Latvijā un pilsētā populāriem cilvēkiem (96,1%). 75,5% apmeklētu lasīšanas veicināšanas pasākumus, 24,5% nāktu uz ģimeņu sarīkojumiem. 13,7% respondentu pauda interesi par Ziemeļvalstu bibliotēku nedēļu, bet 5,9% — par izglītojoši tematiskiem pasākumiem. (12.att.)

Kādus pasākumus Jūs vēlētos apmeklēt?

12.attēls

Aptaujā vēlējāmie noskaidrot, cik lielā mērā mūsu pakalpojumi ir atbilstoši lasītāju interesēm un vajadzībām. Atbildes liecina, ka itin visus 5.–7.klašu skolēnus apmierina bibliotēkas atmosfēra, interneta pakalpojumi, žurnālu un avižu klāsts, grāmatu sakārtojums, jaunākās literatūras pieejamība, apkalpošanas kultūra un lasīšanas veicināšanas pasākumi. Viņi atzinīgi vērtē izklaidējošās literatūras klāstu. Gandrīz visus (93,1%) pilnīgi apmierina izmantojamie materiāli mācībām, bet 6,9% tas drīzāk apmierina, nekā neapmierina.

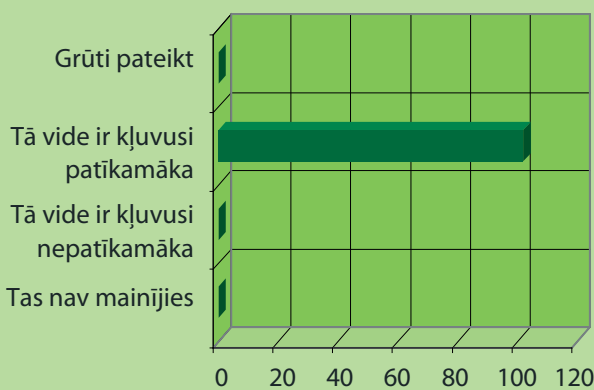
92,2% ir drīzāk apmierināti ar piedāvāto iespēju ņemt uz mājām CD un DVD, bet 7,8% ar to ir pilnīgi apmierināti.

Piedāvāto spēļu klāsts drīzāk apmierina 84,3%, bet 15,7% saka, ka ir pilnīgi apmierināti.

Datoru skaits BLC drīzāk neapmierina 74,5%, bet drīzāk apmierina 25,5%.

Pēdējo trīs gadu laikā kolektīvs maksimāli centies uzlabot bibliotēkas vidi. Par pozitīvu rezultātu liecina arī respondentu atbildes: simprocentīgs atzinums, ka bibliotēkas vide kļuvusi patīkamāka. (13.att.)

Kā, Jūsprāt, pēdējos 3 gados mainījies BLC?

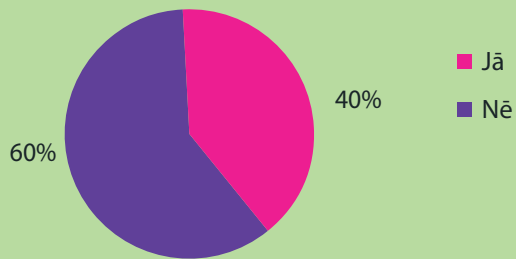
13.attēls

Kuldīgas Galvenā bibliotēka automatizāciju uzsāka 2003.gada sākumā, kad tika iegādāta integrētā bibliotēku informācijas sistēma ALISE. 2003.gada 17.februārī uzsāka Kuldīgas rajona elektroniskā kopkataloga veidošana.

Sākumā katalogā tika ievadīti tikai jaunieguvumi, bet vēlāk, kad 2005.gadā Valsts vienotās bibliotēku informācijas sistēmas projekta realizēšanas ietvaros bibliotēka saņēma integrētās informācijas sistēmas ALISE moduli Z39.50 klients, kas nodrošina plašas informācijas atlasēšanas iespējas, kā arī iespēju importēt ierakstus katalogā no citiem attālas pieejas Z39.50 katalogiem, tika uzsākta krājuma rekatologizācija. Paralēli elektroniskā kataloga veidošanai tika veidota arī lasītāju datubāze. Šobrīd BLC jau noris automatizētā lasītāju apkalpošana.

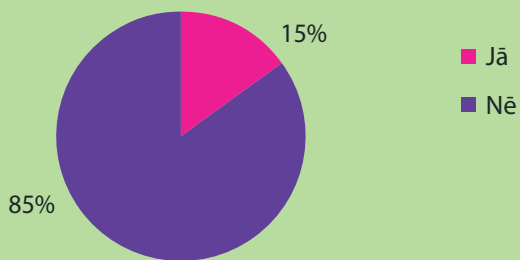
Vai jaunieši zina, ka bibliotēkai ir informācijas resursu elektroniskais katalogs un vai viņi to izmanto? Atbildes uz šiem jautājumiem mums bija nepieciešamas, lai noteiktu turpmāko lasītāju izglītošanas stratēģiju. (14. un 15.att.)

Vai zināt, ka Kuldīgas bibliotēkai ir elektroniskais katalogs?

14.attēls

Vai informācijas meklēšanai izmantojat elektronisko katalogu?

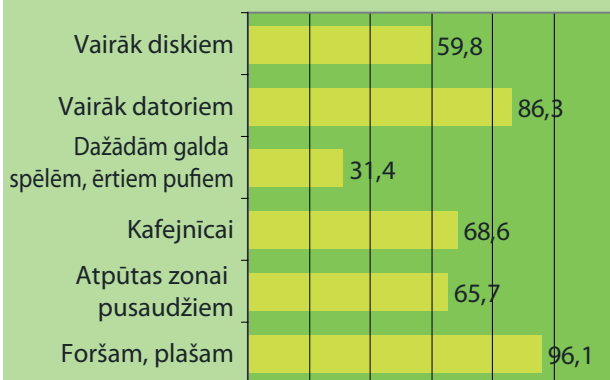

15.attēls

Aptaujas dati liecina, ka 40% aptaujāto pusaudžu zina, ka Kuldīgas bibliotēkai ir elektroniskais katalogs, taču tikai 15% to izmanto informācijas meklēšanai. Jaunieši uzsver, ka patīkamāk komunicēt un nepieciešamos jautājumus noskaidrot pie bibliotekāres. Protams, ir patīkami to dzirdēt, taču šis atziņums liek domāt, ka lasītāji nav pietiekami informēti par elektroniskā kataloga izmantošanas iespējām gan informācijas meklēšanā, gan grāmatu rezervēšanā.

Pēc dažiem gadiem Kuldīga leposies ar jaunu, skaistu bibliotēku. Mums bija svarīgi uzzināt bērnu un jauniešu viedokli par to, kādam viņuprāt, vajadzētu būt BLC jaunajā ēkā? (16.att.)

Kādam, Jūsprāt, jābūt BLC jaunajā bibliotēkā?

16.attēls

96,1% respondentu vēlas gaišākas un plašākas BLC telpas, jo šobrīd tas izvietots divos kabinetos. Vienā no tiem — lasītavā — blīvi izvietoti 6 datori lasītāju vajadzībām, dators darbiniekam, kā arī iekārtotas 12 lasītāju darbvietas. 86,3% respondentu uzskata, ka lasītājiem vajadzētu vairāk datoru. 65,7% pusaudžu ilgojas pēc atpūtas un sarunu zonas, 68,6% cer, ka bibliotēkā tiks atvērta kafejnīca. 59,8% uzsver, ka noteikti vajadzētu turpināt CD un DVD iegādi vēl lielākā skaitā, jo tagad BLC to ir tikai 130 — galvenokārt animācijas un mākslas filmas bērniem. 31,4% labprāt laiku pavadītu pie dažādām galda spēlēm (patlaban to ir tikai 10, no tām visiecienītākās — faktu un vārdu spēles) un lasītu grāmatas ērtos krēslos.

Secinājumi

Bērniem — kā 1.–4., tā 5.–7.klases skolēniem — joprojām nepieciešama saskarsme ar grāmatu.

Izšķirošs faktors viņu attieksmē pret bibliotēku ir iepriekšējā pieredze, kā arī vecāku atbalsts. Diemžēl lielākā daļa bērnu bibliotēkā pirmo reizi nokļūst nevis pēc vecāku, bet izglītības iestāžu pedagogu iniciatīvas.

5.–7.klašu audzēkņus grūti iesaistīt pasākumos, jo šajā vecumposmā sevišķi izteikta pretruna starp vārdiem un darbiem. Svarīgākais jauniešu piesaistes princips — **piedāvāt vietu atpūtai** “place to be” stilā ar filmu cikliem un vērienīgiem pasākumiem (1–2 reizes gadā, ne biežāk), populāru rakstnieku un mūzikas grupu līdzdalību. Bibliotēkai būtu jākomplektē pusaudžu interesēm atbilstoši mediji, kur rodama informācija par viņu iecienītākajām brīvā laika nodarbēm, vienlaikus papildinot krājumu ar nopietnu un izklaidējošu daiļliteratūru par pusaudžiem aktuālām tēmām, ko caurstrāvo viņiem raksturīga dzīves uztvere. Bibliotēkai nevajadzētu censties pusaudžus izglītēt par katru cenu, jo viņiem ir liela mācību slodze skolā.

Lasītāji vēl neapzinās elektroniskā kataloga izmantošanas iespējas — gan informācijas meklēšanā, gan grāmatu rezervēšanā — tādēļ turpināma sadarbība ar pilsētas skolām, lai skolēnus iepazīstinātu ar informācijas sistēmām, elektroniskajiem katalogiem un bērniem noderīgiem interneta resursiem, praktiski izglītotu interneta izmantošanā.

Ko pusaudži gaida no bibliotēkas? Viņu uztverē tai jāpiedāvā vieta gan komunikācijai, gan studijām vienatnē. Viņi vēlas, lai bibliotēka kļūtu atraktīvāka. Tajā vajadzētu būt omulīgi mēbelētai vietai, kur atpūsties, pamieļoties ar ēdieniem un dzērieniem. Turklāt bibliotēkai būtu jāpiedāvā saistoši, noteiktām mērķgrupām adresēti pasākumi.